

WYDAWNICTWO UMCS

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. IX

SECTIO N

2024

ISSN: 2451-0491 • e-ISSN: 2543-9340 • CC-BY 4.0 • DOI: 10.17951/en.2024.9.49-72

Oddziaływanie hybridyzacji szkolnictwa wyższego na
funkcjonowanie Studenckiego Koła Pedagogów Kreatywnych
im. Hanny Gumprich (Uniwersytet w Siedlcach)
w perspektywie wyzwań przyszłości

The Impact of the Hybridization of Higher Education
on the Functioning of the Hanna Gumprich Students'
Circle of Creative Educators (University of Siedlce)
in View of the Challenges of the Future

Dorota Aydoğdu

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Wydział Nauk Społecznych

ul. Żytnia 17, 08-110 Siedlce, Polska

dorota.aydogdu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9243-4409>

Abstract. The article aims to provide insight into the experiences of a group of students involved in the activities of the Hanna Gumprich Students' Circle of Creative Educators, operating at the University of Siedlce in the period 2021–2022, in the context of the impact of hybridization of higher education and in the perspective of future challenges (4Cs, Klaus Schwab's Fourth Industrial Revolution). While working remotely, this organization achieved spectacular successes in its cultural, scientific and organizational activities, as well as in cooperation with external entities with a similar activity profile. Data for the article were collected by the leader of the organization using naturalistic research (interview, observation, document analysis). The final conclusions suggest that trends in higher education in Poland should be dynamic. Researchers in scientific disciplines such as pedagogy and related ones should make regular efforts to "keep up" with technological

progress and competences required in the 21st century, making universities a new center for generating innovation, while maintaining the quality of education and care for student subjectivity.

Keywords: hybridization of higher education; scientific circle; competences of the future; 4Cs; Fourth Industrial Revolution

Abstrakt. Celem artykułu jest dostarczenie wglądu w doświadczenia grupy studentów zaangażowanych w działalność Studenckiego Koła Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht, działającego na Uniwersytecie w Siedlcach w okresie 2021–2022, w kontekście oddziaływania hybrydyzacji szkolnictwa wyższego oraz w perspektywie wyzwań przyszłości (zasada 4K, czwarta rewolucja przemysłowa Klausa Schwaba). Organizacja ta podczas pracy zdalnej odniosła spektakularne sukcesy w kulturalno-naukowej i organizatorskiej działalności, a także w kooperacji z podmiotami zewnętrznymi o pokrewnym profilu działania. Dane do artykułu zostały zebrane przez lidera organizacji za pomocą badań naturalistycznych (wywiad, obserwacja, analiza dokumentów). Wnioski końcowe sugerują, że trendy edukacji wyższej w Polsce powinny być dynamiczne, a badacze dyscyplin naukowych, takich jak pedagogika i dziedziny pokrewne, powinni podejmować regularnie starania mające na celu „nadążanie” za postępem technologicznym i kompetencjami wymaganymi w XXI wieku, czyniąc uniwersytety na nowo centrami generowania innowacji, a studenckie organizacje – inkubatorami innowacyjności, zachowując przy tym jakość kształcenia i troskę o podmiotowość studenta.

Słowa kluczowe: hybrydyzacja edukacji wyższej; koło naukowe; kompetencje przyszłości; zasada 4K; czwarta rewolucja przemysłowa

WPROWADZENIE

Funkcjonowanie w dynamicznym środowisku społecznym, podlegającym ciągłym zmianom, implikuje konieczność adaptacji społecznej na różnych płaszczyznach, w tym w obszarze szkolnictwa wyższego. Wprowadzenie hybrydowych rozwiązań w obliczu pandemii COVID-19 było naturalną konsekwencją masowego wykorzystania nauki online, a badanie hybrydyzacji szkolnictwa stanowiło odpowiedź na wyzwania globalnego świata (por. Wawrzyniec-Romaniuk, Łukasiewicz-Wieleba 2022). Jak stwierdzają Joanna Rosak Szyrocka, Justyna Żywiołek, Anand Nayyar oraz Mohd Naved (2023: 7), „skoncentrowanie się systemu edukacji XXI wieku na studentach powoduje, że digitalizacja edukacji oraz jej ciągłe doskonalenie są koniecznym warunkiem funkcjonowania nowoczesnych uniwersytetów”. Z kolei Stan Davis i James Botkin stwierdzili:

Z przejściem od gospodarki rolniczej do gospodarki przemysłowej mała wiejska szkoła została zastąpiona przez dużą ceglaną szkołę. Cztery dekady temu zaczęliśmy przemieszczać się w kierunku innej gospodarki, ale wciąż nie opracowaliśmy nowego paradygmatu edukacyjnego, a co dopiero stworzyć „szkołę przyszłości”, która może być zarówno szkołą, jak i nie-szkołą. (Davis, Botkin 1994: 23)

Wraz z pojawieniem się nowego profilu edukacji wyższej wyłoniły się ewoluujące metody nauczania, niestandardowe formy przekazu informacji oraz nowe potrzeby edukacyjne studentów. Zgodnie z przewidywaniami Davisa i Botkina (tamże) współczesny uniwersytet nie jest konstruowany wyłącznie z cegieł i zaprawy murarskiej. Edukacja hybrydowa składa się bowiem z połączenia tego, co najlepsze w edukacji stacjonarnej oraz z możliwości, które oferuje edukacja online (por. Rovai, Jordan 2004).

W artykule skupiono się na analizie studium przypadku, jakim jest Studenckie Koło Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht (SKPK) działające w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu w Siedlcach, zrzeszające 10 studentów ze statusem członkowskim. Opiekunem Koła jest dr Agnieszka Roguska. Jest to organizacja studencka o charakterze naukowym, zrzeszająca adeptów edukacji wyższej w celu: systematycznego pogłębiania własnej wiedzy; projektowania wachlarza własnych kompetencji poznawczych; konstruowania naukowego filaru ekspertyz badawczych. Ukierunkowana jest na promowanie intelektualno-kulturowego rozwoju jednostki na Uniwersytecie w Siedlcach. W okresie hybrydyzacji szkolnictwa wyższego oraz tzw. okresie postcovidowym, tj. od lutego 2021 roku do marca 2023 roku, jako liderka tej studenckiej grupy naukowej stałam się zaangażowaną badaczką, która poprzez sprawowane funkcje posiadała przywilej monitorowania wewnętrznej przestrzeni organizacji z pozycji badań naturalistycznych. Stanowiło to fundament jakościowej analizy procesów i mechanizmów zachodzących w SKPK.

METODOLOGIA

Badanie SKPK stanowi cenne zagadnienie badawcze, koncentrujące się na oddziaływaniu hybrydyzacji systemu szkolnictwa wyższego na funkcjonowanie tej organizacji w latach 2021–2022 oraz wpisuje się w zaproponowaną przez Roberta K. Yina (2018: 46–47) definicję studium przypadku jako metody badawczej, która składa się z dwóch głównych elementów. Pierwszy z nich skupia się na badaniu współczesnych zjawisk w ich rzeczywistym kontekście, podkreślając w ten sposób potrzebę dogłębnego zrozumienia realnych sytuacji wraz z istotnymi warunkami kontekstowymi. Drugi aspekt podkreśla wyzwanie analizy złożonych sytuacji, gdzie liczba zmiennych jest dużo większa niż liczba dostępnych danych, w związku z czym konieczne jest wcześniejsze opracowanie teoretycznych propozycji i korzystanie z wielu źródeł danych do ich potwierdzenia.

Celem badania było dostarczenie informacji dotyczących wpływu hybrydyzacji oraz procesów z nią związanych w sferze szkolnictwa wyższego na

funkcjonowanie, strukturę organizacyjną oraz zaangażowanie SKPK w latach 2021–2022. Dodatkowo badanie miało na celu rozważenie, czy omawiana forma hybrydowej edukacji stworzyła warunki sprzyjające rozwojowi jednostki w kontekście wyzwań przyszłości.

Procedurę badawczą realizowano w nurcie badań naturalistycznych, skupiających się na eksploracji jednostek w ich naturalnym świecie oraz na poznaniu, jak zajmują się codziennymi sprawami, w jaki sposób się ze sobą komunikują, co mają do powiedzenia, co osiągają i co wytwarzają w toku swego aktywnego działania. Badania przeprowadzono za pomocą takich środków jak obserwacja, wywiad i analiza dokumentów (dokumentów organizacyjnych, protokołów ze spotkań, sprawozdań z działań).

Istotną cechą naturalistycznych badań jest potrzeba znielowania przepaści, która wyłania się między naukowcami społecznymi z jednej strony a resztą ludzkości z drugiej (za: Beuving, Vries 2015; Malinowski 1978). W podejściu naturalistycznym koncepcje z niego wynikające wchodzą w zakres procedury teorii ugruntowanej jako zestaw wstępnych idei, określanych jako „koncepcje wrażliwe” (Blumer 1954) lub „zapowiedziane problemy” (Malinowski 1978). Obiektem zainteresowania naukowego w tym konkretnym nurcie staje się porządek świata społecznego, odrzucając jednocześnie dominującą w pozytywizmie koncepcję, że porządek ten podlega prawowitym wzorcom. Przyjmuje się stanowisko, że porządek społeczny wynika z tego, jak ludzie rozumieją swoją sytuację i jak działają na tej podstawie (Athens 2010). Badania te cechuje interpretatywizm, wypełniający ideę Maxa Webera (1947: 88), negującego przeciwstawienie zrozumienia i wyjaśniania, pierwsze z nich postrzega bowiem jako niezbędny krok w kierunku drugiego. Badania naturalistyczne w naukach społecznych stanowią tzw. *slow science model*, czyli proces naukowy, który wymaga czasu, intuicji, kreatywności, elastyczności i refleksyjności (Beuving, Vries 2015: 197).

Projekt badawczy o charakterze naturalistycznym rozpoczyna się od stosunkowo ogólnego pytania, które wskazuje na konkretny problem (Malinowski 1978: 8–9), dlatego główne pytanie badawcze w ramach przedłożonego projektu badawczego jest następujące: Jak hybrydyzacja szkolnictwa wyższego oddziaływała na funkcjonowanie Studenckiego Koła Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht na Uniwersytecie w Siedlcach w latach 2021–2022 w perspektywie wyzwań przyszłości? W procedurze badawczej postawiono także pytania szczegółowe: Jakie zmiany zaobserwowano w zaangażowaniu członków SKPK w kontekście wprowadzenia hybrydowej formy edukacji w latach 2021–2022? Czy hybrydowa forma edukacji stworzyła warunki sprzyjające rozwojowi jednostki w SKPK, biorąc pod uwagę wyzwania przyszłości? Jakie zmiany w możliwości wpływu studenta na procesy edukacyjne oraz jego rolę jako „kontrolera” własnej

edukacji zaobserwowano w kontekście wprowadzenia hybrydowej formy edukacji na Uniwersytecie w Siedlcach?

Forma tego rodzaju badań nie ma na celu generalizowania wyników (zob. Gibbs 2007). Wartość tego typu badań jakościowych tkwi w opisie i tematach rozwiniętych w kontekście konkretnego przypadku – liczy się oryginalność, a nie admitancja (za: Greene, Caracelli 1997). W literaturze metodologicznej istnieją pewne dyskusje na temat admitancji, zwłaszcza w odniesieniu do badań studiów przypadków. Yin (2009: 244) np. uważał, że wyniki jakościowych badań przypadków mogą być uogólnione do szerszej teorii. Argumentował, że kiedy badacze jakościowi badają dodatkowe przypadki i stosują uzyskane wyniki do nowych przypadków, dochodzi do admitancji, co stanowi element logiki replikacji stosowanej w badaniach eksperymentalnych. Aby powtórzyć wyniki studium przypadku w nowym kontekście, konieczna jest dobra dokumentacja procedur jakościowych, takich jak np. protokół problemu.

NOWE TECHNOLOGIE A SPOŁECZEŃSTWO

Rynek pracy poddawany jest regularnym zmianom, będącym konsekwencją rozwoju technologii. Sztuczna inteligencja i robotyka stanowią newralgiczny obszar, który na przestrzeni kilku ostatnich lat zyskał na znaczeniu w sposób szczególny (za: Harari 2018: 39). Spekulacje odnoszące się do kwestii wpływu technologii na rynek pracy w 2050 roku intensyfikują kontrowersyjne prognozy specjalistów, co z kolei wpływa na nastroje społeczne oraz istotnie różnicuje cywilizację w podejściach, dzieląc ludzkość na technooptimistów i pesymistów. Czwarta rewolucja przemysłowa (Industry 4.0; zob. Schwab 2016) dostarcza społeczeństwu nowych narzędzi analitycznych oraz technologii mobilnych, które zmieniają nasze życie w każdym jego wymiarze (praca, dom, relacje społeczne itp.). Technologie cyfrowe oferują innowacyjne strategie metodyczne, m.in. w procesie produkcji, konsumpcji, transporcie czy komunikacji interpersonalnej. Modyfikacje te „będą miały fundamentalne znaczenie nie tylko dla aktualnie występujących gałęzi przemysłu oraz największych graczy rynkowych, ale i dla struktury całej światowej gospodarki, także dla lokalnych społeczności, a nawet dla tożsamości poszczególnych osób” (tamże: 11).

Kluczową kwestią, podsycającą współczesne debaty społeczne, pozostaje charakter i szybkość nieuniknionych zmian. Część badaczy ostrzega, że zaledwie w ciągu jednej dekady miliardy ludzi może stać się ekonomicznie niepotrzebnymi.

Donald Trump przestrzegał wyborców, że Meksykanie i Chińczycy zabiorą im pracę – mówił, że z tego powodu należy wybudować mur na granicy z Meksykiem.

Nie uprzedzał natomiast Amerykanów, że pracę odbiorą im algorytmy, nie sugerował też postawienia firewalla na granicy z Kalifornią. (...) W XX wieku masy buntowały się przeciwko wyzyskowi i starały się znaleźć jakieś przełożenie swej decydującej roli w gospodarce na władzę polityczną. Teraz masy boją się wykorzystać to, co pozostało z ich władzy politycznej, zanim będzie na to za późno. (...) Dużo trudniej jest walczyć z tym, że jest się bez znaczenia, niż z wyzyskiem. (Harari 2018: 25–26)

W opozycji do indywidualnych, ludzkich sił roboczych, oferowanych przez pojedynczych pracowników, sztuczna inteligencja może tworzyć elastyczne, globalne sieci łączone. Zjawisko to umożliwi pozyskanie wielu alternatywnych opinii oraz aktualizacji baz danych w zaledwie ułamku sekundy. Jak stwierdza Yuval N. Harari, w miarę automatyzacji wielu rutynowych zadań niektóre zawody mogą stać się niepotrzebne.

Podobnie jak Światowa Organizacja Zdrowia wykrywa jakąś nową chorobę albo gdy jakieś laboratorium wynajduje nowy lek, jest rzeczą niemal niemożliwą, by zaktualizować wiedzę wszystkich ludzkich lekarzy na świecie w zakresie nowej wiedzy. Ale już lekarzy SI [sztucznej inteligencji] (nawet gdyby miało ich być na świecie 10 mld, a każdy monitorowałby zdrowie jednego człowieka) można będzie diagnozować w ułamku sekundy i wszyscy będą mogli przekazywać sobie nawzajem opinie na temat nowych chorób czy nowych leków. Potencjalne korzyści wynikające z możliwości łączenia i aktualizacji są tak ogromne, że przynajmniej w niektórych zawodach sensowny może się okazać pomysł zastąpienia wszystkich ludzi komputerami, nawet gdyby niektórzy ludzie wciąż spisywali się lepiej niż maszyny. (tamże: 43)

W tej perspektywie przyszłość rynku pracy – w obliczu rozwoju sztucznej inteligencji i robotyki – rodzi wiele kontrowersji i pytań. Co więcej, naukowe prognozy służące rozwojowi gospodarczemu muszą być o krok od aktualnej rzeczywistości, tak aby możliwe było dostosowanie kształcenia kompetencji pracowniczych do zupełnie nowych wymagań, przed którymi stawia nas przyszłość. Konieczne jest także identyfikowanie nowych obszarów działalności na rynku pracy, gdzie ludzkość będzie zmuszona znaleźć swoje nowe miejsce (za: Leonardi, Treem 2020).

Świat nauki nie posiada jeszcze jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy automatyzacja spowoduje masowe bezrobocie, czy też może wprost przeciwnie – przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy. Kluczowym wyzwaniem – również dla sektora edukacji wyższej – staje się odpowiednia reorientacja

potencjalnych pracowników, tak aby zaoferować im umiejętność wykorzystania potencjału nowych technologii oraz skoncentrować działania na tych ludzkich umiejętnościach czy zdolnościach, których maszyny nie są jeszcze w stanie substytuować (Ilori, Ajagunna 2020). Żaden z ludzkich zawodów nie jest pozbawiony ryzyka przyszłej automatyzacji, dlatego ludzkość nie może pozwolić sobie na bez troskę w tym zakresie.

Podsumowując, przyszłość rynku pracy zależy w dużej mierze od odpowiedzialnego i elastycznego podejścia do nowych technologii, które będą wprowadzane w nadchodzących latach. Tym samym zjawisko to stanowi poważne wyzwanie dla systemu edukacji na każdym jej szczeblu.

A zatem szaleństwem byłoby powstrzymanie automatyzacji w takich dziedzinach jak transport i opieka medyczna tylko po to, by bronić miejsc pracy dla ludzi. Przecież tym, czego powinniśmy bronić w ostatecznym rozrachunku, są ludzie – nie miejsca pracy. Niepotrzebni kierowcy i lekarze będą po prostu musieli znaleźć sobie inne zajęcia. (Harari 2018: 45)

Edukacja wyższa staje w cieniu rewolucji, które przyniosły ze sobą upadek dawnych narracji. W efekcie stawia to badaczy przed ścianą fluktuacji, wymuszając nowe kierunki badawcze. Mając świadomość nieuniknionych zmian, naukowcy jako przedstawiciele społeczeństwa zastanawiają się, w jaki sposób mogą przygotować siebie i społeczeństwo do życia w świecie, gdzie zmiany będą dynamiczne, a perspektywa przyszłości – permanentnie niepewna.

Dziecko, które urodzi się w 2050 roku, będzie miało trzydzieści parę lat. Jeśli wszystko pójdzie dobrze, w 2100 roku dziecko to wciąż będzie żyło, a może nawet będzie aktywnym obywatelem XXII wieku. Czego powinniśmy je nauczyć, by pomóc mu przetrwać i rozwijać się w świecie połowy XXI wieku lub w wieku XXII? Jakich umiejętności będzie potrzebowało, aby zdobyć pracę, rozumieć, co się wokół niego dzieje, i odnajdywać drogę w labiryncie życia? (tamże: 331)

W naukowej niszy nie zwalnia nas to z obowiązku podjęcia prób prognozowania. Dotarliśmy do punktu, w którym kluczowe staje się refleksyjne uświadomienie sobie aspektów obserwowanej sytuacji – edukacja oraz umiejętności, które pielęgnujemy dziś, za kilkanaście lub kilkadziesiąt lat mogą stać się bezwartościowe. W polskiej szkole kładzie się nacisk przede wszystkim na przekazywanie uczniom obszernego materiału teoretycznego, który uczniowie muszą przyswoić na pamięć (Leśniak 2015: 106), a także na odrabianie prac domowych, które absorbują wiele czasu (Korczyński 2014: 95; Leśniak 2015: 105; Sikora 2010: 42),

oraz na obciążanie uczniów sprawdzianami i kartkówkami, nierzadko kilkoma w ciągu jednego dnia (Sikora 2010: 42). Szkoła kojarzona jest przez uczniów przede wszystkim ze zmęczeniem, a nie z okazją do pozyskania nowej wiedzy (Lewicka-Zelent, Trojanowska 2018: 142), co w następstwie może prowadzić do syndromu wypalenia szkolnego (Muchacka-Cymerman, Tomaszek 2017) oraz tzw. zachowań ryzykownych związanych ze światem online.

Jednym kliknięciem można uzyskać [dostęp] do niezliczonych innych rzeczy, co utrudnia skupienie, a gdy polityka albo nauka wydają się zbyt skomplikowane, powstaje pokusa, by zacząć oglądać jakieś filmiki ze śmiesznymi kotami, czytać plotki na temat celebrytów albo zanurzyć się w pornografii. (...) Zamiast coraz większej ilości informacji ludziom potrzebna jest zdolność ich rozumienia, odróżniania tego, co ważne od tego co nie, przede wszystkim zaś zdolność łączenia wielu bitów informacji w szerszy obraz świata. (tamże: 333–334)

Skupianie się na przekazywaniu dużych baz informacji pierwotnie rzeczywiście miało sens, współcześnie jednak nauka rzeczy konkretnych zdaje się zupełnie tracić na znaczeniu. Aktualnie szkolnictwo (i to każdym stopniu, również szkolnictwo wyższe) powinno kłaść zdecydowanie większy nacisk na kształcenie tzw. umiejętności życiowych, gdzie niepewność nie jest wadą, lecz cechą (tamże: 339). Aby trwać w takim świecie, niezbędne są: stała elastyczność umysłowa, rezerwy skutecznego balansu emocjonalnego jednostki, a także analityczne, krytyczne i kreatywne myślenie. Niestety, odporności psychicznej nie da się wykładać tak, jak wzory fizyczne czy historię II wojny światowej, dlatego edukacja przyszłości to ta, która realizuje założenia tzw. zasady 4K, obejmującej: krytyczne myślenie, komunikację, kooperację i kreatywność (tamże: 335).

Zgodnie z powyższym powszechnym konsensusem możliwe staje się następujące założenie:

W miarę bowiem jak będzie wzrastało tempo zmian, mutacji ulegnie przypuszczalnie nie tylko przyszła gospodarka, ale sam sens „bycia człowiekiem”. (...) W 2048 roku ludzie będą, być może, musieli radzić sobie z migracją do cyberprzestrzeni, z niesprecyzowaną tożsamością płciową i z nowymi doznaniem zmysłowymi generowanymi przez komputerowe implanty. Jeśli znajdą pracę i sens w projektowaniu najnowszej mody dla trójwymiarowych gier w wirtualnej rzeczywistości, może się okazać, że w ciągu dekady nie tylko ten konkretny zawód, ale wszystkie prace wymagające podobnego poziomu twórczości artystycznej przejmie sztuczna inteligencja. (...) Jedynym pewnikiem jest sztuczna inteligencja. (...) Jeśli ktoś próbuje trzymać się jakiejś stałej tożsamości, pracy lub

światopoglądu, naraża się na to, że świat przemknie obok niego ze świstem, a on zostanie daleko w tyle. (tamże: 335–338)

Oczekiwania edukacyjne zmieniają się wraz z postępem technologicznym (Park, Kim 2020). Ze względu na szybkość postępu młodzi ludzie w kwestii własnych doświadczeń niekoniecznie mogą liczyć na dorosłych, choć bez wątplenia dorosłymi kierują dobre zamiary. Wiele wskazuje na to, że dorośli sami nie są w stanie sprostać dynamiczności i niepewności współczesnego świata. Z powodu przyspieszającego biegu ewolucji nie możemy być pewni czy to, co przekazują rodzice, nauczyciele lub akademicy, to ponadczasowa mądrość czy może zaledwie przestarzały pogląd. Nie możemy także polegać bezkrytycznie na technologii, ponieważ może zyskać zbyt duży wpływ na nasze życie, sprawiając, że staniemy się tzw. zakładnikami programu (Harari 2018: 340). Co więcej, nie możemy również polegać całkowicie na samych sobie, ponieważ

większość ludzi prawie nie zna samych siebie, a gdy próbują „wysłuchać się w siebie”, łatwo padają ofiarą zewnętrznych manipulacji. (...) Czy człowiek nadal będzie umiał odróżnić własne „ja” od efektu działań eksperymentów marketingowych Coca-Coli, Amazona, Baidu albo władz państwowych, gdy nauczą się już pociągać za sznurki w jego sercu i naciskać przyciski w jego mózgu? (tamże: 341)

Tylko wtedy będziemy mogli z powodzeniem sprostać wyzwaniom przyszłości, gdy rzeczywiście poznamy własny „system operacyjny”. Współcześni mają w tym kontekście znacznie wyższą konkurencję niż starożytni czy średniowieczni uczeni. We współczesnej epoce jesteśmy „hakowani” przez marketing czy mechanizmy państwowe na znacznie wyższą skalę niż kiedykolwiek wcześniej, a algorytmy obserwują nas bezustannie. W związku z tym warto zastanowić się nad sylwetką i charakterologią człowieka przyszłości, a następnie opracować trendy edukacyjne adekwatne do potrzeb przyszłości.

STUDENCKIE KOŁO PEDAGOGÓW KREATYWNYCH IM. HANNY GUMPRICHT JAKO PRZYKŁAD URZECZYWISTNIENIA ZASADY 4K W OBLICZU HYBRYDYZACJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Studenckie Koło Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht to organizacja, która powstała w 2013 roku z inicjatywy jej opiekuna – dr Agnieszki Roguskiej, wykładowczynie zatrudnionej w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu w Siedlcach (dawniej: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach). Oficjalną siedzibą organizacji jest

Instytut Pedagogiki (Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet w Siedlcach, ul. Źytnia 39, 08-110 Siedlce). Organizacja ma charakter studencki. Skupia w swych szeregach studentów kierunku pedagogika różnych specjalności oraz studiów o charakterze nauczycielskim, jak np. filologia angielska. Koło działa na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. 2020, poz. 85, ze zm.), statutu Uniwersytetu w Siedlcach i innych aktów wewnętrznych uczelni oraz postanowień statutu własnego, zatwierdzonego przez prorektora ds. studiów Uniwersytetu w Siedlcach.

Koło swoją działalność opiera na dobrowolnej pracy ogółu członków, z których każdy musi wykazać aktywny status studenta uczelni. Z założenia jest organizacją apolityczną, nie prowadzi działalności zarobkowej. Zgodnie ze statutem własnym organizacja ta może podejmować współpracę z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami o podobnych celach działania. Aktywność naukowa SKPK w okresie hybrydyzacji podążała określonym harmonogramem spotkań zdalnych, skupiając się na różnorodnych tematach i współpracując z prelegentami różnych dziedzin bliskich edukacji i wychowaniu. Spotkania miały na celu szerzenie wiedzy na różnorodne tematy, począwszy od profilaktyki logopedycznej i terapii neurobiologicznej, po kwestie społeczne i psychologiczne, takie jak sytuacja cudzoziemców w Polsce czy zagadnienia związane z niepełnosprawnościami. Prelegentami byli specjaliści z neurobiologii, pedagogiki, psychologii, filozofii, a także prawnicy, badacze społeczni i aktywiści. Wydarzenia obejmowały warsztaty, sesje naukowe, konferencje naukowe i wyjazdy edukacyjne (szczegółowy wykaz działań znajduje się w aneksie).

Studenckie Koło Pedagogów Kreatywnych powstało w 2013 roku. Wykorzystując potęgę digitalizacji, przeżyło bezprecedensowy renesans. Utrzymało bowiem uniwersytecki charakter w środowisku online aż do zakończenia 2022 roku, a poprzez urealnienie zasady 4K zmieniło się w arenę edukacyjną wdrażającą pożądaną kompetencje przyszłości.

Praktykowanie działalności naukowej w tej organizacji, działającej w trybie hybrydowym, stało się atrakcyjnym wariantem metody pozyskiwania wiedzy poprzez samodzielność i autonomię studentów, ich kreatywność, kooperację, zdolności organizacyjne. Tak uprawiana nauka wydała plon w postaci odwagi do podejmowania krytycznego myślenia wśród adeptów, odważnego stosowania metod badawczych, kreatywnej analizy badawczej, otwartej i nieograniczonej komunikacji, wyrażonej również słowem pisanym (publikacje naukowe), wielowymiarowej kooperacji oraz wspieranej przez mentorów naukowych samodzielności młodych badaczy, a co istotniejsze – stała się „zaraźliwa”, ponieważ swoją atrakcyjnością przyciągała adeptów i naukowców z całego kraju i zagranicy, którzy dołączali do hybrydowych wydarzeń organizowanych przez SKPK. Ta

forma stworzyła przestrzeń do autonomii studenta, kształtowania i odkrywania jego własnej podmiotowości w aspekcie zarówno naukowym, jak i zawodowym pedagoga. Nie udałooby się wypracować takich efektów, gdyby nie możliwość przejścia do pracy w trybie hybrydowym, co potwierdzają informacje uzyskane od członków organizacji.

Dzięki hybrydyzacji moje dołączenie do koła naukowego w ogóle było możliwe. Jestem spoza Siedlec i jako mama dziecka z niepełnosprawnością jestem często „uziemiona” – spotkania organizowane w trybie zdalnym były dla mnie często jedynym wyjściem i zwykle uczestniczyłam w nich z córką na rękach. (...) uważam, że gdyby prace Koła nie były prowadzone zdalnie, nie osiągnęlibyśmy takich wyników, a przynajmniej nie w tak krótkim czasie. Sama konferencja międzynarodowa nie byłaby możliwa w takim kształcie i z takimi gośćmi, bo byłoby to logistycznie ciężkie do zrealizowania. Dla mnie praca w Kole w trybie online jest dużym ułatwieniem. Nie jest to sytuacja bez wad (brak rozmowy twarzą w twarz czy moja pewna taka przypadłość, że rzeczy dyskutowane online szybciej wylatują mi z głowy), ale zdecydowanie ułatwia mi to uczestnictwo w Kole. (członkini SKPK)

Hybrydyzacja pozwoliła zintensyfikować pracę Koła. Było to dla mnie duże ułatwienie, zważając na to, że łączyłam studia stacjonarne z pracą, a do tego mogłam brać dodatkowy udział w życiu Uniwersytetu. Dzięki hybrydyzacji mogłam wcielić się w rolę prowadzącej sesję naukową, ale nie tylko. Zdobyłam pierwsze doświadczenie w tworzeniu regulaminu na konkurs o dużej skali. Bardzo możliwe, że gdyby spotkania Koła odbywały się stacjonarnie, moja frekwencja w nich wyniosłaby około 20–30%. W przeciwieństwie do spotkań online, do których często łączyłam się z różnych miejsc, gdzie opuściłam może dwa spotkania w ciągu roku. (członkini SKPK)

Chciałbym zacząć od tego, że gdyby nie hybrydyzacja, to najprawdopodobniej nie dołączyłbym do Koła w ogóle – raczej nie stawiałbym się stacjonarnie po otrzymaniu maila z zaproszeniem. Jako że wszystkie zajęcia były wtedy online, pomyślałem, że nie zaszkodzi zalogować się na jeszcze jedno spotkanie i po prostu zobaczyć. Nie żałuję tej decyzji, gdyż było to początkiem, jak się później okazało, wielkiej przygody, jaką jest uczestnictwo w naukowym kole.

Będąc w SKPK im. H.G., tryb online był dla mnie osobiście dużym ułatwieniem, gdyż po zakończonych wykładach wcale nie musiałem czekać tych kilku godzin na uczelni, tylko od razu mogłem pójść do domu i po prostu połączyć się na komputerze. Wydaje mi się, że stacjonarne spotkania Koła w ogóle nie byłyby możliwe

– wielu z nas studiowało na różnych kierunkach (niektórzy nawet i wydziałach) i na znalezienie jednego dogodnego dla wszystkich terminu praktycznie nie było szans (nie wspominając już o osobach dojeżdżających).

Kolejna sprawa to fakt, że gdyby nie hybrydyzacja, najprawdopodobniej brakowałoby mi odwagi, żeby tak od razu poprowadzić naukowe sesje stacjonarnie – tryb online jest dobrą formą, aby nauczyć się tych wystąpień, „oswoić się” z rolą moderatora, omówić pewne kwestie z członkami Koła czy porozmawiać z prelegentem dzień wcześniej, chociażby kilka minut. Łatwiej jest zdobyć doświadczenie w ten sposób – w mniejszym stresie, mając świadomość tych kilkudziesięciu załogowanych osób, ale ich nie widząc. Do tego dochodzi możliwość przeczytania z ekranu, komfort i wsparcie ze strony koleżanek i kolegów z Koła, możliwość komunikowania się z nimi na messengerze w trakcie sesji, jeżeli coś pójdzie nie tak – często wszystko to samo w sobie jest niezwykłym przeżyciem, a nawet i zabawą.

Po każdych warsztatach pozostawało w nas to uczucie, że wyszliśmy poza swoje strefy komfortu i udało nam się stworzyć coś fajnego – w pewnym sensie „transmitując z ukrycia”, co z kolei dodawało nam dalszej siły i motywacji. Wydaje mi się, że przy stacjonarnym moderowaniu konferencji efekt ten byłby w trochę mniejszym natężeniu.

Reasumując, praca w trybie online pozwoliła więc nam rozwinąć skrzydła w stu procentach. Nie tylko umożliwiła nam ona regularne sesje/warsztaty, ale pozwoliła też na wypłynięcie na szersze wody, na nawiązanie współpracy z uczelniami zagranicznymi oraz konferencje międzynarodowe. Nieocenione jest tu również zaangażowanie naszej Przewodniczącej, bez której rezultaty osiągnięte w latach 2021–2022 najprawdopodobniej nie istniałyby w ogóle.

Na zakończenie warto jeszcze wspomnieć o pandemii – paradoksalnie to właśnie ona dała podwaliny pod hybrydyzację i pełne rozwinięcie potencjału, który drzemał we wszystkich członkach SKPK. Popierając tryb pracy online, oczywiście nie mam na myśli odizolowywania się od innych. Osobiście z niecierpliwością czekałem (i myślę, że inni członkowie Koła też) aż w końcu spotkamy się w prawdziwym życiu – wiedzieliśmy, że wcześniej czy później nadejdzie taki dzień – i rzeczywiście: niejednokrotnie mieliśmy okazję, żeby pojechać wspólnie do muzeum, posłuchać ciekawych wykładów stacjonarnie czy spotkać się na pizzę. Istotnie, sam fakt długiego oczekiwania pozwolił spojrzeć na spotkania z drugim człowiekiem z innej perspektywy i bardziej je doceniać. Zgodzę się z powszechną opinią, że hybrydyzacja w szkołach podstawowych, średnich czy wyższych (tam, gdzie na zajęcia chodzi się obowiązkowo) ogólnie przyniosła więcej strat niż korzyści, ale SKPK im. H.G. w latach 2021–2022 dodała jednak impetu! (członek SKPK)

Hybrydyzacja nie była tylko ułatwieniem, ona umożliwiła aktywność Koła oraz znacznie zwiększyła liczbę jego członków, którzy mogli udzielać się, przebywając daleko poza terenem Uniwersytetu. Prowadziłam sesje naukowe i było to wzmacniające doświadczenie. Myślę, że nie osiągnęlibyśmy podobnych rezultatów w trybie offline. Mogłabym przystać na spotkania stacjonarne w środę, ale wiem, że nie każdy ma taki przywilej, ja studiując, mieszkałam w Siedlcach. (...) Trudno mi odpowiedzieć na ostatnie pytanie, bo nie mam jak porównać działalności online z działalnością stacjonarną, ale moja frekwencja była znacznie większa online niż na happeningach „na żywo”. Myślę, że zdecydowanie czułam sprawczość w działaniach: od głosowania na Walnych Zgromadzeniach kolejnych uczestników spotkań, aż po możliwość prowadzenia spotkań. (członkini SKPK)

Okazało się, że możemy sami wszystko zaplanować, zorganizować, sami wybierać treści i gości/prelegentów, których możemy zapraszać do współpracy. Im bardziej pomysłowe, kreatywne i krytyczne podejście, tym więcej osób loguje się na spotkania. Dr Roguska, nasz opiekun, obdarzyła nas zaufaniem, a my ją wielką wdzięcznością. Mam poczucie, że nikt poza nią nie dałby nam szansy na rozwijanie własnych pomysłów na uniwersytecie. W mojej ocenie kluczowe jest także to, że udało nam się zgromadzić małą grupę działaczy zaangażowanych – tych, którzy potrafią współpracować ponad wewnętrznymi sporami, skupiając się na założeniach i celach. To ludzie, którzy potrafią wznieść się ponad wszystko, by realizować wspólne idee. Hybrydyzacja stała się narzędziem, a my rzemieślnikami z tym narzędziem w rękę. Bez tych zaangażowanych ludzi, z dobrym liderem na czele, nie udałoby się to wszystko. Wszyscy odchodzimy z uczelni z poczuciem dobrze spędzonego czasu online i świetnie wykonanej roboty. (członek SKPK)

Kluczem do odkrycia atrakcyjności nauki w tym przypadku było dotarcie do pasjonatów nauki o nowatorskim i innowacyjnym podejściu do wyzwań naukowych. Problematyczne wydaje się również to, że studenci mają znikomy wpływ na przekazywane im w trakcie zajęć treści.

Świetnie, że wreszcie możemy być na bieżąco z aktualnymi informacjami, a nie korzystać z materiałów oderwanych od rzeczywistości. Ostatnio podczas zajęć wykładowca omawiał funkcje wychowawcze ojca i matki, cytując książkę z 1986 roku. (...) to, co mówił, stało w kontrze do tego, co wyklada się nam na psychologii. Nie ma opcji, by zwrócić mu uwagę, bo przecież wiadomo, że zemści się na zaliczeniu. (członkini SKPK)

W takich warunkach koniecznością jest posiadanie znacznych pokładów motywacji własnej oraz doży uporu, by nie stracić pierwotnie posiadanej pasji do eksplorowania naukowej przestrzeni (o poszukiwaniu innowacyjnych rozwiązań dla sektora edukacji nawet nie wspominając). Jak stwierdził Edward O. Wilson (2011: 14), „zobaczymy, jak wysoko zdołamy wzlecieć, zanim słońce stopi wosk naszych skrzydeł”. W przypadku działalności SKPK „słońce” stało się sprzymierzeńcem w hybrydowej rewolucji na miarę czwartej rewolucji przemysłowej przedstawionej przez Klause Schwaba. Jak wyjaśnia, „czwarta rewolucja przemysłowa musi odbyć się przede wszystkim w naszych umysłach”, w obliczu wielkich osiągnięć, takich jak: sztuczna inteligencja, internet rzeczy, nanotechnologia, biotechnologia, komputery kwantowe i wiele innych, wymaga się bezprecedensowej transformacji ludzkości (tj. rządów, instytucji, edukacji, systemów opieki zdrowotnej, transportu itp.) oraz lepszego zrozumienia nowych trendów, a globalni interesariusze są zobowiązani do współpracy w tym zakresie (Schwab 2016: 13–17). Dodaje również, że „kiedy takie megatrendy omawiane są w sposób ogólny, sprawiają wrażenie dość abstrakcyjnych” (tamże: 43). Dlatego studium przypadku SKPK stanowi przykład formy odpowiadającej potrzebom edukacji wyższej w perspektywie przyszłości, gdzie hybrydyzacja stała się czynnikiem wyzwalającym rozkwit.

Z jednej strony niełatwo jest jednoznacznie uznać, że „świat online” jest dla wszystkich aktorów społecznych wariantem „naturalności”, niemniej dla reprezentantów mojego pokolenia – w dużym stopniu – elementem naturalności jest i nie wyobrażam sobie utraty korzyści, jakie oferuje współczesny świat technologii. (członek SKPK; por. Amrane-Cooper i in. 2023).

Wszystko wskazuje na to, że trend adaptowania się do rzeczywistości IT (technologia informacyjna) ma charakter globalny i utrzyma się w przyszłości – rzeczywistość w „wersji online” jawi się jako kolejny etap ewolucji. (członek SKPK; por. Dawkins 2012: 12–20, 50)

W tym wszystkim jesteśmy my i edukacja wyższa, dlatego też warta uwagi jest próba przedstawienia stanowiska reprezentantów pokolenia studentów (...). Potem okazuje się, że kończymy studia wyższe po to, aby szukać pracy poza wyuczonym zawodem. (członek SKPK)

Jako społeczeństwo przesiedliśmy się z drewnianych, szkolnych ławek z kałamarzem, stalówką i tuszem do komputerów podłączonych do sieci, dysponujących potęgą technologii, niezbyt przekonani, czy jej stosowanie w edukacji jest moralnie dobre czy złe (...), ale z całą pewnością mogliśmy zaprojektować nasze

działania samodzielnie i kreatywnie, tak aby rzeczywiście nauczyć się czegoś potrzebnego, do tego ciesząc się wsparciem profesorów. (członek SKPK)

Transformacja, o której pisał Schwab, nie ogranicza się jedynie do zmian technologicznych na uczelniach, ale obejmuje przede wszystkim rewolucję mentalną osób zaangażowanych w edukację wyższą. Praca naukowa w kołach naukowych oraz edukacja w trybie zdalnym wymagają szczególnie przemodelowania sposobu myślenia i podejścia. To nie tylko adaptacja do nowych narzędzi i platform, lecz także konieczność adaptacji mentalnej, elastyczności w podejściu do nauki i otwartości na innowacje oraz podmiotowość studenta. Rewolucja mentalna w pracy naukowej i na studiach wyższych w trybie online jest kluczowa dla skutecznego przystosowania się do zmieniającego się modelu edukacyjnego i naukowego.

Bazując na hybrydyzacji, w sferze SKPK nastąpiła pełna integracja studentów z badaczami/mentorami/praktykami. Pozwalając zasiadać wszystkim zainteresowanym działalnością Koła przy okrągłym stole, promowano nowe orientacje pedagogiczne, manifestujące się w świecie wirtualnej agory, w myśl idei Bogdana Suchodolskiego (1985: 10): „(...) człowiek bowiem dąży nie tylko do zachowania życia, ale i nadania mu określonej treści, wyznaczonej przez wartości, które ceni”. To pronaukowe przymierze uniwersyteckie – poprzez obronę metodykę działania i zakres tematyczny, wyzwalał wśród społeczności studenckiej zaangażowanie oraz potrzebę i obowiązek: krytycznego myślenia, komunikacji (umiejętność pracy w zespole, umiejętność rozwiązywania konfliktów) i kooperacji (wspólne realizowanie, projektowanie działań) w oparciu o kreatywność własną członków – zadało sobie pytania:

Czy potrafimy kreować mechanizmy dla przyszłych pokoleń, by obudzić w nich potrzebę przejmowania się przyszłością? Jak obudzić w młodym człowieku potrzebę obcowania z prawdziwie niezwykłymi autorytetami? Jak kierować na szlaki pięknego myślenia, czucia, postrzegania świata, działania w duchu wyższych wartości? I wreszcie: Jak wzbudzić potrzebę wzorowania się na ludziach autorytetach? (Roguska, Aydoğdu 2022: 28)

Doskonalą umiejętność docierania do wartościowych autorów naukowych oraz praktykę poszukiwań, członkowie SKPK przenieśli swe działania głównie do internetu, skąd czerpali źródła inspiracji na kolejne warsztaty i sesje naukowe, budując przy tym bazę wartościowych kontaktów. Warto podkreślić, że projekty naukowe, samodzielnie opracowane i realizowane przez członków Koła, stanowiły materialny wyraz idei postulowanych przez Heliodora Muszyńskiego:

Prawdziwym i naczelnym powołaniem każdego człowieka jest jego aktywny, pełny i twórczy udział w kształtowaniu lepszego świata, w którym życie ludzkie mogłoby być w skali powszechnej możliwie najbardziej szczęśliwe. (...) Tak więc rozwijanie w człowieku postawy zaangażowania we wszystko, co wiąże się z postępek i co służy sprawie powszechnego szczęścia ludzi, nie wymaga już odwołania się do żadnych innych wartości i celów tkwiących poza realną rzeczywistością społeczną. (...) Jest to, oczywiście, zależne nie tylko od stopnia jego przygotowania do określonych zadań, lecz także od tego, na ile bogato i wszechstronnie rozwinięte będzie jego własne życie wewnętrzne. (Muszyński 1982: 428)

Wszystkie działania (poza wyjazdem edukacyjno-kulturowym do Lasu Korczakowskiego – Muzeum Treblinka) były przeprowadzone w trybie zdalnym. Cechowała je elastyczność i wysoka dostępność. Prowadzenie działań popularyzatorskich za pośrednictwem publikacji naukowych i mediów społecznościowych przyczyniło się do rozpowszechnienia działań SKPK oraz zwiększenia jego rozpoznawalności w obszarze polskiej pedagogiki. Spotkania integrowały przedstawicieli grup entuzjastów nauki o zróżnicowanym statusie, pochodzących z różnych zakątków Polski i świata. Wspólnym mianownikiem charakteryzującym postawy uczestników spotkań był wysoki poziom samodyscypliny oraz interpersonalna motywacja do rozwoju osobistego. Prelegenci z placówek naukowo-badawczych i kulturowo-społecznych oraz organizacji pedagogicznych, podejmujący współpracę z Kołem, wykonali swoje zadania dobrowolnie poza godzinami pracy zawodowej, nie pobierając wynagrodzenia za swoje działania. Całość miała miejsce bez generowania wydatków finansowych, gromadząc przy tym dobrowolnie zrzeszonych uczestników spotykających się wieczorami na platformie Google Meet. Atmosferę towarzyszącą działaniom osób zrzeszonych wokół działalności Koła oddają słowa prof. Romana Lepperta:

Wspominam o osobistych doświadczeniach dlatego, że podobny mechanizm zadziałał w momencie, gdy zwróciłem uwagę na działalność Studenckiego Koła Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht, działającego na UPH w Siedlcach. Nie potrafię odtworzyć w pamięci okoliczności, które sprawiły, że działalność tego właśnie koła przykuła moją uwagę, na pewno stało się to dzięki „wirtualnej agorze”, a dokładniej dzięki stronie prowadzonej przez Koło na portalu społecznościowym Facebook. W ten sam sposób nawiązałem kontakt z przewodniczącą koła – panią Dorotą Aydoǳdu. Szybko zorientowałem się, że mamy do czynienia z osobami nieprzeciętnymi, które swoją aktywnością nie tylko wykraczają poza studencką normę, ale również gotowe są do podejmowania wyzwań. Za takie uważam zorganizowaną przez Koło Międzynarodową

Konferencję Naukową pn. „Janusz Korczak współcześnie w kulturze i edukacji”, której członkiem Komitetu Naukowego i Organizacyjnego miałem zaszczyt być (konferencja odbyła się online 28 kwietnia 2022 roku, z udziałem wielu znakomitych gości). (Roguska, Aydoğdu 2022: 17–18)

Łamiąc schematy, studenci dowiedli zasadności następujących słów Suchodolskiego (1967: 14): „Rzeczywistość społeczna nie jest czymś stałym i jednolitym; podlega ona procesom nieustających przemian; to, co nowe, i to, co się rodzi, walczy w niej z tym, co stare i co zamiera”. Okoliczność doświadczenia studiów w trybie online dla wielu z nas stała się okazją do zrealizowania studenckich marzeń o staniu się pełnoprawnym podmiotem uniwersyteckich działań naukowych – z niemałą dozą autonomii, z „rozmachem” na skalę kooperacji krajowej i międzynarodowej, z sukcesami naukowymi, we współpracy z organizacjami o podobnym profilu działania, statucie lub charakterologii.

Jestem pod wielkim wrażeniem tego, jak kierunek naszego koła naukowego idzie w stronę integracji technologii, innowacyjności i interdyscyplinarności. Nasze projekty coraz bardziej odzwierciedlają potrzebę zmieniającego się świata, o której tyle się mówi. Nie spodziewałam się, że będzie nam to tak dobrze wychodzić, że będziemy osiągać taki rozgłos i sukcesy. I do tego wszystko po prostu tworzymy sami – to chyba jest największym walorem tej pracy – autonomia. Niektórzy robią wszystko niczym dzieci w przedszkolu, aby tylko dostać pochwałę od pani! (członek SKPK)

Należy mieć również pewność, że ten postęp by się nie dokonał, gdyby nie spotkanie naukowych sprzymierzeńców-pasjonatów oraz mentorów w świecie internetu, którzy zaferowali studentom swoje bezwarunkowe partnerstwo. „Niewiele słów oddaje z równą mocą ideę aspiracji człowieka pragnącego być partnerem w podejmowaniu decyzji, niechęć do przyjmowania bezprawnie zawężonej roli, pragnienie, aby żyć pełniejszym życiem” (Botkin, Elmandjra, Malitza 1982: 84–85).

Niezwykłym i bardzo cennym doświadczeniem dla studenta jest poznanie autentycznego smaku naukowej życzliwości, co oddają słowa studentki: „(...) przez ten cały rok właściwie nikt nie odmówił nam pomocy, zawsze mogliśmy liczyć na wsparcie. Faktycznie doceniając inicjatywę studencką (...), traktowano nas bardzo serdecznie, życzliwie i z wyrozumiałością. Chyba nikt nie spodziewał się, że studenci mogą być tacy zaangażowani”. Podobne przesłanie płynie ze słów prof. Lepperta:

Jest szczęściem nauczyciela akademickiego spotkać na swojej drodze studentów, którzy nie tyle zainteresowani są ukończeniem studiów i uzyskaniem dyplomu, co raczej wykorzystaniem okresu studiowania do tworzenia okazji do rozwoju albo – używając określenia profesora Ryszarda Łukaszewicza – do projektowania okazji edukacyjnych. Studenckie Koło Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht zaprojektowało i zrealizowało takich okazji wiele (...). To najlepsze, co może człowieka w trakcie studiów spotkać, co może się w trakcie tych kilku ważnych dla rozwoju lat wydarzyć. (Roguska, Aydoǳdu 2022: 18)

Bez cienia wątpliwości studenci z SKPK doświadczyli „tej śmiałości, dzięki której ludzie mogą traktować własne życie nie tyle jako teren realizacji istniejących już w świecie obiektywnych ukłdów i zobowiązań, ale jako źródło innowacji, dzięki której tworzyć się może nowa rzeczywistość ich istnienia” (Suchodolski 1967: 120).

Prawd jest, że to wydarzenie – choć podyktowane przypadkowością (wywołane przez pandemię) – dokonało studenckiego „przebudzenia”, uświadamiając adeptom, jak przyjemne może być eksplorowanie nauki, gdy towarzyszy temu podmiotowość, sprawczość, samodzielność oraz szczere zaangażowanie mentorów. Jak powiedziała jedna z członkiń SKPK: „Po przejściu na tryb zdalny doznaliśmy wewnętrznej zmiany: studiowanie nigdy już nie będzie tym samym”. Choć – jak stwierdził Wilson (2011: 73) – „większość nagłych olśnień i intuicji prowadzi donikąd”, to „uniwersyteckie olśnienie” warte jest głębszego przeanalizowania, a także poddania tych twierdzeń właściwej ocenie. „Jedna z podstawowych zasad etosu naukowego powiada, że odkrycie nie istnieje, dopóki nie zostanie poddane krytycznej ocenie innych specjalistów i opublikowane” (tamże: 77).

W tym przypadku studenci doświadczyli efektów manifestacji własnej „intelektualnej odwagi”, a przeciw „intelektualna odwaga zasługuje na jakąś nagrodę. Jak powiedział Shelley, lepiej być potępionym z Platonem i Baconem, niż iść do nieba z Paleyem i Malhustem” (tamże: 13). Doświadczając studiów w takim ukłdzie, studenci tej grupy stali się technooptimistami. Hybrydyzacja – w ocenie członków Koła – przyczyniła się do wzrostu jakości kształcenia. Nie tylko wyszli poza przedmiotowe sylabusy swojej dyscypliny naukowej, lecz także doświadczyli ubogacenia procesu edukacji dożą ciekawości, głodu poszukiwań, a ich samodzielność przełożyła się znacząco na kompetencje. Pielęgując działania zgodnie z zasad 4K, opanowali własny „system operacyjny”. Studiowanie w tej formie pozwoliło na głęboko osadzone, podmiotowe uczestnictwo w szkolnictwie wyższym, jak również udostępniło przestrzeń, gdzie student otrzymał warunki, by „poznać samego siebie i otaczający świat w taki sposób, aby mógł badać

naukowo i opanować przyrodę oraz rozumieć innych ludzi, z którymi znajdzie się w określonym układzie społecznym, zarazem historycznym i dynamicznym” (Dudzikowa 1987: 34). Choć to przesłanie Marii Dudzikowej zostało skomponowane przed laty, to mocnym krokiem wychodzi naprzeciw oczekiwaniom przyszłości. Czekaliśmy na nasze sesje naukowe i warsztaty z niecierpliwością, na każde przygotowując się wysoce merytorycznie.

ZAKOŃCZENIE

Edukacja wyższa w formie online jest przedmiotem intensywnych badań i analiz w kontekście jej wpływu na efektywność i atrakcyjność studiów wyższych. Przeprowadzona analiza jakościowa studium przypadku SKPK wykazała, że hybrydyzacja dla współczesnego studenta jest wariantem „naturalności”. Taka forma edukacji przekłada się na efektywność i atrakcyjność studiów wyższych. Konstruuje też warunki umożliwiające realizację celów edukacji wyższej, których nie zapewnia standardowy model studiów, takie jak: elastyczność czasowa i przestrzenna dostępność; indywidualizacja, samodzielność; ograniczone koszty, związane np. z dojazdem, zakwaterowaniem; interakcja, różnorodność perspektyw; dostęp do szerszej oferty kursów; kontakt z globalną społecznością; szeroki dostęp do wykładowców i ekspertów; rozwój umiejętności cyfrowych.

Ponadto koncentruje w swoich ramach społeczność ukierunkowaną na proces poznawczy, dyskwalifikując jednostki motywowane czynnikami innymi niż naukowe. Dostępność i elastyczność są kluczowymi aspektami nauki online. Studenci mogą pracować w tempie odpowiadającym ich własnym preferencjom i możliwościom. Pewne wyzwania związane z edukacją hybrydową mogą stanowić niski poziom automotywacji studentów oraz konieczność samodyscypliny czy odpowiedzialności za własne postępowanie. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że studia wyższe nie mają na celu dyscyplinowania. Uniwersytet to miejsce tworzenia warunków do eksploracji naukowej oraz rozwijania umiejętności samodzielnego myślenia, warsztatu naukowego i poszukiwania odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Dyscyplina wychowawcza to domena tzw. edukacji obowiązkowej, realizowanej na etapach edukacji niższych stopni.

Kiedy sięgam pamięcią do pierwszych lat studiów pedagogicznych, na które przyszedłam już z pewnym zasobem wiedzy teoretycznej zdobytej samodzielnie na podstawie literatury, czułam pewne rozczarowanie w stosunku do niektórych wykładowców ze względu na to, że nierzadko byli nieprzygotowani do zajęć, powielali nieaktualne, obalone już treści, a także zdawali się być sfrustrowani dydaktyką akademicką. Miałam poczucie, że wszyscy siedzimy na sali wykładowej „za karę” – grupa studentów, która trafiła tu przypadkiem oraz wykładowca,

który nie lubi swojej pracy. Z perspektywy minionego czasu rozumiem, dlaczego niektórzy z nich prezentowali taki schemat. Można odnieść wrażenie, że współczesne studia są czymś pospolitym, a uniwersytet w swej istocie nie jest już ani szlachetny, ani prestiżowy. Na studia może iść każdy, o ile wykaże minimum zainteresowania i troski dostania się na uczelnię wyższą. W efekcie tkwimy w schemacie, wegetujemy w salach wykładowych skazani na pięcioletnie zamknięcie w uniwersyteckiej klatce. Choć wybór kierunku studiów dla wielu z nas jest czystym przypadkiem, to należy pamiętać, że

dzięki studiom jednak duży procent młodzieży ma jakieś zajęcie intelektualne – choć często na niskim poziomie, to prawda – do tego zwiększony kontakt z ludźmi, liczne bodźce środowiskowe. To jest znacznie lepsze, niż gdyby ta młodzież szła od razu do jakiejś nudnej pracy. Umasowienie wyższej edukacji to piękny eksperyment, który powinien przynieść profity, byleby to sensownie wykorzystać. (Vetulani 2014: 220)

Uzyskane w toku procedury badawczej wyniki wskazują, że hybrydyzacja wywarła pozytywny wpływ na efektywność działań SKPK, przekładając się na rozwój naukowy i osobisty społeczności zgromadzonej wokół Koła. Przejście w tryb zdalny sprawiło, że grupa studentów w głęboko świadomy sposób poznała uniwersytet na nowo. W sieci manifestuje się fenomen integracji ludzi o podobnych pasjach i zainteresowaniach naukowych oraz o podobnym kanonie wartości. To tutaj część przedstawicieli naukowego środowiska snuje koncepcje wspólnych internetowych sesji naukowych, debat, szkoleń czy webinarów.

Pandemia COVID-19 została daleko za nami, a my wciąż uczestniczymy w edukacji online. Na takich uczelniach jak np. Stanford University czy Harvard otwierają się możliwości certyfikowanej partycypacji w punktowanych kursach, a nawet realizowania pełnych studiów I i II stopnia w trybie hybrydowym. Wiele instytucji oświatowych zrozumiało, że ludzie o różnym statusie, sytuacji życiowej i miejscu zamieszkania oczekują większej dostępności do wiedzy, a „neurobiologia uczy, że trzeba wyznaczać ludziom cele zgodnie z ich potrzebami” (tamże: 222). Dostosowując się do zmian, wykorzystujemy dostępność, elastyczność, zindywidualizowane podejście, nowe metody dydaktyczne i wiele innych aspektów oferowanych nam przez hybrydyzację edukacji (Prasetyo, Suryono, Gupta 2021).

Podjmując pewne próby symulacji przyszłości, przedłożony artykuł niesie za sobą sugestię kontynuacji badań nad edukacją wyższą w formule hybrydowej. Obserwowane realia i doświadczenia osób korzystających z edukacji wyższej wymuszają na badaczach pochylenie się nad nowymi, cyfrowymi warunkami

pracy i nowymi trendami w rozwoju jednostki w przestrzeni cyfrowej oraz odpowiednią reakcją na globalne orientacje w tym zakresie (Leonardi, Treem 2020; Zain 2021). Być może „jedna jaskółka wiosny nie czyni”, zresztą w przypadku pojedynczych studiów przypadku zaleca się powstrzymanie się od formułowania hipotez, z pewnością jednak stanowi inicjatywę nowego nurtu rozważań nad edukacją wyższą „ku przyszłości”. Wskazane jest rozważenie, czy wyzwaniem w obszarze edukacji wyższej jest jej hybrydyzacja czy też jej umasowienie i ograniczona selektywność kandydatów, wynikająca z niewielkiej liczebności kandydatów na studia (np. w ramach II stopnia studiów pedagogicznych na Uniwersytecie w Siedlcach na trzecim semestrze zarejestrowanych jest jedynie 10 studentów).

ANEKS. WYKAZ DZIAŁAŃ PODJĘTYCH PRZEZ STUDENCKIE KOŁO PEDAGOGÓW KREATYWNYCH IM. HANNY GUMPRICHT W LATACH 2021–2022

Aktywność naukowa organizacji przyjęła następujący harmonogram działań o charakterze spotkań zdalnych.

1. 20.04.2021 – warsztaty naukowe z organizacją SalamLAB/Laboratorium Pokoju. Temat: Jak uczyć o islamie i uchodźcach oraz innych kulturach? Prelegent: Karol Wilczyński.
2. 27.04.2021 – warsztaty naukowe z Fundacją ALEklasa. Temat: Uczeń w spektrum autyzmu. Prelegent: Izabela Hnidziuk-Machnica (dyrektor zarządzająca Fundacją ALEklasa).
3. 4.05.2021 – warsztaty naukowe z samorzeczniczkami w spektrum autyzmu: Urszulą Mróz, Sabiną Markowską i Idą Tyminą.
4. 12.05.2021 – warsztaty naukowe o tematyce profilaktyki logopedycznej. Prelegent: Justyna Pietrzak (neurologopeda, pedagog specjalny, terapeuta pedagogiczny).
5. 18.05.2021 – warsztaty naukowe na temat terapii neurobiologicznej. Prelegent: Anna Warda (certyfikowany terapeuta Metody Krakowskiej, pedagog specjalny z Centrum Terapii Pedagogicznej „Słowikowo”).
6. 25.05.2021 – warsztaty naukowe o sytuacji cudzoziemców w Polsce, prowadzone przez koalicję „Zjednoczeni przeciw rasizmowi”. Prelegent: Andrzej Żebrowski.
7. 1.06.2021 – warsztaty naukowe z Fundacją PRZEMOCNIe.
8. 8.06.2021 – warsztaty naukowe z Przemysławem Staroniem, polskim nauczycielem, wykładowcą akademickim, psychologiem, filozofem i kulturoznawcą, uhonorowanym w 2018 roku tytułem Nauczyciela Roku. Warsztaty na temat tzw. efektu WOW w szkole oraz Zakonu Feniksa – organizacji dla seniorów prowadzonej przez P. Staronia.
9. 9.06.2021 – warsztaty naukowe z neurobiologiem. Temat: Trening muzyczny u dorosłych – procesy uczenia się i neuroplastyczność. Prelegent: Anna Olszewska (Instytutu Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego, Państwowa Akademia Nauk).
10. 15.06.2021 – międzynarodowa sesja naukowa z dr Esrą Dşci z Kastamonu University, Turcja. Temat: The Socio-Psychological Aspects of Aggression in Children: How

- Does the Different Treatment of Boys and Girls in Childhood Shape Their Aggressive Behavior Later in Life?
11. 27.10.2021 – krajowa sesja naukowa z Kołem Seksuologów Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Temat: O czym się nie mówi? – wątki pomijane i przemilczane w studiach nad niepełnosprawnością. Prelegent: prof. Hanna Żuraw.
  12. 17.11.2021 – warsztaty naukowe z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę (FDDS). Temat: Misja i przedmiot działalności FDDS, reagowanie na symptomy krzywdzenia, procedura Niebieskiej Karty, ochrona dzieci przed krzywdzeniem w szkole – standardy ochrony dzieci, przesłuchanie dziecka i udział dziecka w procedurze karnej, telefon zaufania 116111. Prelegent: Joanna Rapeć (prawnik).
  13. 1.12.2021 – warsztaty naukowe. Temat: Wpływ muzyki na nasz mózg. Prelegent: Alicja Olszewska, doktorantka Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego/Państwowa Akademia Nauk.
  14. 8.12.2021 – sesja naukowa. Temat: Wychowanie do twórczości (cz. I). Prelegent: prof. Mirosław Dyrda.
  15. Listopad–grudzień 2021 – zaprojektowanie, zorganizowanie i przeprowadzenie krajowego konkursu pt. „Reportaż z życia ucznia”.
  16. 17.12.2021 – współorganizacja 19th International Week na Wydziale Nauk Społecznych UPH w Siedlcach:
    - 17.12.2021: warsztaty Koła Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht i prof. Akile Gürsoy – warsztaty prowadzone w języku angielskim. Temat: Forests and Gardens in the COVID-19 Pandemic.
    - 17.12.2021: warsztaty Koła Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht i dr Esry Daşcı – prowadzone w języku angielskim. Temat: Current Challenges for Women in Organizations: A Social Psychological Approach.
  17. 5.02.2022 – warsztaty naukowe z Fundacją Dom Otwarty. Temat: Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej. Prelegent: Natalia Gebert.
  18. 18.01.2022 – warsztaty naukowe z psychologiem. Temat: Przyczyny agresji i wrogości wobec innych. Prelegent: Bożena Janiszewska.
  19. 25.01.2022 – sesja naukowa. Temat: Wychowanie do twórczości (cz. II). Prelegent: prof. Mirosław Dyrda.
  20. 2.02.2022 – międzynarodowa sesja naukowa. Temat: Fakty i mity o fińskim systemie edukacji – wykładnia porównawcza. Prelegent: dr Magda Karjalainen z Uniwersytetu w Oulu, Finlandia.
  21. 22.03.2022 – warsztaty naukowe. Temat: Autorytet. Co to jest i jak go budować? Prelegent: Bożena Janiszewska (psycholog).
  22. 28.04.2022 – zorganizowanie i przeprowadzenie międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Janusz Korczak współcześnie w kulturze i edukacji”. Honorowy patronat: Międzynarodowe Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka oraz Muzeum Treblinka.
    - 28.04.2022: debata naukowa w ramach międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Janusz Korczak współcześnie w kulturze i edukacji”. Temat debaty: Doświadczenie obcowania z dziełem i osobą Janusza Korczaka. Rozmówcy: Marta Ciesielska, Paweł Rieske, prof. Jacek Leociak, Dorota Aydoǳdu.

- 28.04.2022: referat członków Koła Pedagogów Kreatywnych im. Hanny Gumpricht. Temat: Katharsis and Thanatos According to Janusz Korczak. Prelegenci: Dorota Aydoğu, Tomasz Pietryka, Aleksandra Czerniakowska.
- 23. 7.06.2022 – warsztaty naukowe. Temat: Samookaleczenia, depresja oraz stany lękowe u dzieci i nastolatków. Prelegent: Bożena Janiszewska (psycholog).
- 24. 15.06.2022 – zorganizowanie wyjazdu edukacyjnego do Muzeum Treblinka. Prelekcja naukowa na temat „Zagłada oraz osoba Janusza Korczaka”, połączona z posadzeniem symbolicznego drzewa w Lesie Korczakowskim.
- 25. 16.12.2022 – sesja naukowa połączona z debatą na temat „Dzieci na walizkach – od państwa pomocniczego do prywatyzacji nieuprzywilejowanego dzieciństwa”. Prelegent: Anna Krawczak, badaczka Interdyscyplinarnego Zespołu Badań nad Dzieciństwem Uniwersytetu Warszawskiego, członkini FDDS, aktywistka Koalicji na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej oraz Stowarzyszenia Nasz Bocian.

BIBLIOGRAFIA

- Amrane-Cooper, L., Baume, D., Brown, S., Hatzipangos, S., ... Tait, A. (Eds.). (2023). *Online and Distance Education for a Connected World*. London: UCL Press. DOI: 10.14324/111.9781800084797
- Athens, L. (2010). Naturalistic Inquiry in Theory and Practice. *Journal of Contemporary Ethnography*, 39(1), 87–125. DOI: 10.1177/0891241609343663
- Beuving, J., Vries, G. de (2015). *Doing Qualitative Research: The Craft of Naturalistic Inquiry*. Amsterdam: Amsterdam University Press. DOI: 10.1515/9789048525522
- Blumer, H. (1954). What Is Wrong with Social Theory? *American Sociological Review*, 19(1), 3–10. DOI: 10.2307/2088165
- Botkin, J.W., Elmandjra, M., Malitza, M. (1982). *Uczyć się – bez granic. Jak zewrzeć lukę ludzką? Raport Klubu Rzymskiego*. Warszawa: PWN.
- Davis, S., Botkin, J.W. (1994). *The Monster under the Bed: How Business Is Mastering the Opportunity of Knowledge for Profit*. New York: Touchstone.
- Dawkins, R. (2012). *Samolubny gen*. Warszawa: Prószyński Media.
- Dudzikowa, M. (1987). *Wychowanie przez aktywne uczestnictwo*. Warszawa: WSiP.
- Gibbs, G.R. (2007). Thematic Coding and Categorizing. W: *Analyzing Qualitative Data* (s. 38–55). London: Sage Publications Ltd. DOI: 10.4135/9781849208574
- Greene, J.C., Caracelli, V.J. (1997). *Advances in Mixed-Method Evaluation: The Challenges and Benefits of Integrating Diverse Paradigms*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Harari, Y.N. (2018). *21 lekcji na XXI wiek*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Ilori, M.O., Ajagunna, I. (2020). Re-imagining the Future of Education in the Era of the Fourth Industrial Revolution. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 12(1), 3–12. DOI: 10.1108/WHATT-10-2019-0066
- Korczyński, S. (2014). Stres edukacyjny gimnazjalistów. *Rocznik Polsko-Ukraiński*, 16, 89–110. DOI: 10.16926/rpu.2014.16.05
- Leonardi, P.M., Treem, J.W. (2020). Behavioral Visibility: A New Paradigm for Organization Studies in the Age of Digitization, Digitalization, and Datafication. *Organization Studies*, 41(12), 1601–1625. DOI: 10.1177/0170840620970728

- Leśniak, B. (2015). Szkoła jako źródło sytuacji trudnych. *Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja*, 18(3), 101–112.
- Lewicka-Zelent, A., Trojanowska, E. (2018). Psychospołeczne funkcjonowanie uczniów klas siódmych w zreformowanej szkole podstawowej w kontekście zdrowia psychicznego. *Annales UMCS. Sectio J*, 31(2), 123–144. DOI: 10.17951/j.2018.31.2.123-144
- Malinowski, B. (1978). *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea*. London–New York: Routledge & Kegan Paul.
- Muchacka-Cymerman, A., Tomaszek, K. (2017). Syndrom wypalenia w zawodzie nauczyciela i w roli ucznia. Przegląd literaturowy. *Forum Oświatowe*, 29(2), 95–115.
- Muszyński, H. (1982). Wychowanie moralne. W: B. Suchodolski (red.), *Pedagogika. Podręcznik dla kandydatów na nauczycieli* (s. 42–49). Warszawa: PWN.
- Park, C.-Y., Kim, J. (2020). Education, Skill Training, and Lifelong Learning in the Era of Technological Revolution. *Asian Development Bank Economics Working Paper Series*, (606), pp. 3–19. DOI: 10.2139/ssrn.3590922
- Prasetyo, I., Suryono, Y., Gupta, S. (2021). The 21st Century Life Skills-Based Education Implementation at the Non-Formal Education Institution. *Journal of Nonformal Education*, 7(1), 1–7.
- Roguska, A., Aydoǳdu, D. (2022). *Janusz Korczak współcześnie w kulturze i edukacji*. Siedlce: Wydawnictwo UPH.
- Rosak Szyrocka, J.R., Żywiołek, J., Nayyar, A., Naved, M. (Eds.). (2023). *Advances in Distance Learning in Times of Pandemic*. New York: CRC Press.
- Rovai, A.P., Jordan, H.J. (2004). Blended Learning and Sense of Community: A Comparative Analysis with Traditional and Fully Online Graduate Courses. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 5(2), 1–13. DOI: 10.19173/irrodl.v5i2.192
- Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. Switzerland: World Economic Forum.
- Sikora, R. (2010). Stres szkolny u dzieci rozpoczynających naukę w klasie czwartej. *Forum Oświatowe*, 22(2), 37–48.
- Suchodolski, B. (1967). *Wychowanie mimo wszystko*. Warszawa: PWN.
- Suchodolski, B. (red.). (1985). *Pedagogika. Podręcznik dla kandydatów na nauczycieli*. Warszawa: PWN.
- Vetulani, J. (2014). *Piękno neurobiologii*. Kraków: Opera Selecta II.
- Wawrzyniec-Romaniuk, M., Łukasiewicz-Wieleba, J. (2022). *Zdalna edukacja kryzysowa w APS w okresie pandemii COVID-19. Edukacja hybrydowa*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Free Press.
- Wilson, E.O. (2011). *Konsiliencja. Jedność wiedzy*. Poznań: Zysk i S-ka.
- Yin, R.K. (2009). *Design and Methods*. Thousand Oaks: Sage.
- Yin, R.K. (2018). *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. Thousand Oaks: Sage.
- Zain, S. (2021). Digital Transformation Trends in Education. W: D. Baker, L. Ellis (Eds.), *Future Directions in Digital Information: Predictions, Practice, Participation* (s. 223–234). Amsterdam: Elsevier. DOI: 10.1016/B978-0-12-822144-0.00036-7